

HLIÐSKÁLF

Nummer 2

Árgång 3

Johan Helgesson och Jan Axhage kämpar med halsen i en vintrig kuling på Trondheimsfjorden i mars-95.

Sällskapet Vikingatida Skepp

Telefonnummer till styrelsens medlemmar:

Jörgen Johansson	arb: hem:
Alexandra Westborg	hem:
Christer Ingelsten	hem:
Anders Lindahl	hem:
Johannes Jägerud	hem:
Johan Helgesson	hem:
Carlo Jakobsson	arb: hem:
Kalle Claesson	hem:

Tänk på att även styrelsemedlemmar vill ha ett privatliv. Ring inte för sent, och räds inte eventuella telefonsvarare. Ofta kanske det är lättast att nå oss på arbetet.

Jörgen Johansson

HLIDSKALF utgives av Sällskapet Vikingatida Skepp
Box 11488, 404 30 Göteborg. Tel. till nya lokalen på Tingstad är
031-52 27 11. Besöksadress: Exportgatan 5 (bakom Beiers byggmaterial).
Hlidskalf kommer ut med c:a 4 nummer per år.
Redaktörer: Jörgen Johansson, Anders Lindahl
Ansvarig utgivare Jörgen Johansson
Pris per nummer: Medlem 0 kr, övriga 50 kr
Medlemsavgiften för vuxen (100:-) och junior 17 år (50:-)
betalas in på postgironr. 68 03 83 - 7

VÄLKOMMEN TILL HLIDSKALF !

Idag är det den 22 april 1995. Det är ett år och en dag sedan jag blev filmad när jag sågade i väggen på ett K-märkt hus i Lilla Bommen. Rätt eller fel - utan de snitten hade Vidfamne säkert stått kvar därinne än. I morgon är det exakt ett år sedan vi sjösatte Vidfamne. Det var en stor dag i vår förenings liv!

Idag har vi sjösatt Vidfamne igen. Jenny anmärkte att jag var betydligt mer avslappad den här gången. Det var jag också. Sjösättningen gick fint och snabbt. Vi fick i både barlast, mast, och tiljor, innan folk började troppa av. Tack alla ni som hjälpt till denna dag. Tiden har varit knapp, och det har varit mycket att göra. Det blev inte 20 grader varmt som dom lovat, men trots att vi frös i nordanvinden var det någon som föreslog att vi skulle segla ut en sväng. Det är entusiasm !

Tack också till Anders och Grabbarna i Naustet som gjort ett helt fantastiskt jobb med att ställa i.7

ordning det schabbiga plåtskjul vars dörrar spökligt stod och slog in den iskalla novembervinden. Nu har vi en fast punkt i tillvaron.

Välkomna till Hlidskalf! Ta en paus i vårruset och dröm er framåt till en fin sommar!

Jörgen Johansson

SOMMARENS LÅNGSEGLINGAR!

Seglingarna startar som förut skrivits den 25 juni kl 11. Färden går till Borre som ligger lite öster om Tönsberg.

Borrekaupangen pågår mellan den 29/6 och den 3/7. Det är en stor vikingamarknad, och förutom oss kommer det ett danskt skepp och Havørn från Oslo. Dessutom ryktas det om att den nya Saga Siglar skall dyka upp.

Seglingen dit skall väl gå bra, vi får med all sannolikhet SW under minst hälften av tiden.

Från Borre går vi den 3 juli. Antagligen tidigt för vi måste starta resan uppför Göta älv torsdagen den 6, så det finns ingen möjlighet att besöka Sandefjord. Besättningen för nedresan måste alltså vara på plats söndag kväll (2/7).

Hemseglingen blir antagligen tuff. Sannolikheten för att få vindar på nordkanten är inte stor, så det blir kryss. Med endast tre dygn på oss antar jag att vi måste segla hela dygnen.

Resan till Arvika-Säffle startar som sagt den 6/7. Jag hoppas vi kommer iväg tidigt, så att vi kan vara i Vänersborg den 7:de. Det beror delvis på vilken båt vi kan få till bogsering.

GRIPA hos Kurt?

Kanske att vi kan avsegla från Vänersborg på kvällen. Om værmellina säger att det blir stadiga vindar från sydkanten kan vi ju ligga kvar i Vänersborg över natten.

Vi skall vara vid Duse udde på söndag kväll (9/7). Om det riktigt kärvar sig över Vänern, har vi löfte av veteranbogserbåten Rolf att bli hämtade någonstans på vägen. Men det tycker jag skall vara i yttersta nödfall.

Om vi får ideala vindförhållanden på Vänern vill biskopen i Värmland att vi skall lägga till vid Lurö så att han får välsigna oss! Det skulle i så fall ske på lördag kväll. Jag tror personligen inte att vi hinner, och vi har inte lovat.

Måndag morron ror vi uppför Byälven till Säffle Centrum. Eller seglar om vinden är med. (Forsen i Säffle kommer att stängas av så det blir strömfritt). Vi färdas i sällskap med Embla, (Norskt skepp med enbart kvinnlig besättning) Aifur (från Uppsala) och Tor Viking (litet skepp hemmahörande i Arvika). Eventuellt kommer också Sigrid Storråda dit.

Klockan tolv inviger landshövdingen i Värmland Vikingaveckan, varefter vi blir betittade av Säffleborna under resten av dagen och på tisdagen. Vi får även mat och på tisdag kväll blir vi bjudna på fest.

Onsdag blir det bogsering till Arvika (segling i de långa sjöarna om vinden är god) för alla skeppen. Lunch i Nysäter, och vi anländer till Arvika och seglar in mot hamnen med en kvinnlig kör ombord som sjunger under inseglingen.

Under torsdag och fredag ligger vi i Arvika och där är det tillräckligt med vatten för att vi skall kunna segla i varandras båtar och lära av varandra. Även i Arvika blir vi matade och på fredag kväll blir det fest även där. Det betyder att festen på "min" brygga får ske någon annan gång.

På lördag besättningsbyte och avfärd med bogser till Säffle. Uppehåll för alla skeppen i Högsäter där vi får se ett spel om Fritiof och Ingeborg.

På söndag bogseras vi ut på Vänern och sedan blir det segling till Vänersborg. Därifrån har vi tänkt att ta oss ner för egen maskin (mest åror) till Göteborg. Uppehåll antagligen onsdag i Trollhättan där vi blir TV-stjärnor (TV4) Hur snabbt det sedan går nedför Göta älv beror ju på vind och ström.

Detta är planerna i nuläget, det kan naturligtvis bli ändringar. Resorna Borre upp och Arvika upp är i det närmaste fullteknade, men på nedresorna finns plats. Alla som anmält sig kommer att i god tid tillskrivas både för att alla skall få reda på vad som gäller ombord, och för att få anmälningarna konfirmerade. Nyanmälningar som förut till Jörgen Johansson eller Anders Lindahl. Telefon se Hlidskalf sid 2.

Vidfamne har också fått en NMT telefon. Under seglingarna kommer vi att ha den på så mycket vi kan. Telefonnumret är 010-6565076.

Anders L.

PACKAD OMBORD ?

Under sommarens turer lade många märke till ett fenomen som ibland blev ganska påtagligt: den personliga utrustningen blev stundom tämligen skrymmande. Den var dessutom svår att förvara, och kom därför att vara i vägen

För att råda bot mot detta har vi diskuterat hur vi skall förvara personlig utrustning ombord. Svaret har blivit: i persedelkistor.

Dessa kistor lånas av resp ombordvarande under resan. De är konstruerade för att tjäna både som förvaring och sittplats. De är tänkta att stå på tiljorna i det främre lastrummet, och genom sina mått fyller de detta så att "golvet" för om masten blir i plan med barlastlådornas tiljor. Är vi många ombord får vi kanske göra likadant i aktra lastrummet.

Detta medför givetvis att varje persedelkista har ett visst mått, och den personliga utrustningen MÅSTE få plats i kistan. I tillägg till vad som får plats i kistan, kan de som behöver förvara en sovsäck och ett liggunderlag i gemensamma utrymmen ombord.

Persedelkistornas mått är 66 x 37 x 26 cm, dvs 0,063 m³. Det låter inte mycket men motsvarar ungefär en ordinär resväska.

Vi tror att genom detta kan vi få bättre ordning och säkerhet ombord, och den enskilde får bättre förvaring av sin personliga utrustning.

Jörgen Johansson

SEKTIONEN "NYBYGGE"

Med anledning av styrelsens memorandum om byggandet av ännu en segelbåt.

Vi har tagit oss friheten att tänka till lite om projekt "Lillfamne" som motor-segelbåt.

Faktum är ju att vi i föreningen har en segelbåt som heter Vidfamne. Enligt uppgifter kan det vara mycket svårt att få ihop en besättning till denna. Frågan kommer då osökt, hur får vi då ihop ännu en besättning till en ny segelbåt.

Kan svårigheten med att få ihop ännu en besättning bl.a. bero på att seglings-schemat är svårt att hålla, för mycket eller för lite vind, man kommer inte fram i tid eller-tillbaka i förväntad tid.

I detta läge har det framkommit synpunkter på att motorisera Vidfamne, för att nå dessa fördelar.

Vi är övertygade om att de flesta som varit med att bygga Vidfamne, med sina händer, inte har tänkt sig den som en motorbåt.

Motoriserat vikingaskepp är förbehållet Lidköping och turistvikingen i Oslo. Men om man nu vill ha de fördelar som en motoriserad segelbåt onekligen har, hur gör man då?

Vidfamne har under sommaren -94 använt sig av en-två gummibåtar, men detta betraktas väl mer eller mindre som en nödlösning.

I detta läge har vi inom "byggargruppen" diskuterat att bygga en båt i gammal god anda och stil, utrustad med segel och motor.

Denna båt skulle ersätta gummibåtarna och inhopp av diverse bekantas bogserbåtsinsatser och vara följbåt till Vidfamne.

Förutom bogsering in och ut i hamnar och vid otjänliga vindar kan den användas för att byta besättningar på lämpliga platser, bunker och proviantbåt där det kan vara knepigt för Vidfamne att komma till kaj.

Vi kan helt enkelt få kontinuitet i seglingsetapperna.

Om vi t.ex. tar sommarens bokade turer, inser vi snart att det kommer att krävas mycket bogserhjälp från Sandefjord till Göteborg och vidare upp i älven.

Enligt uppgift lär vi kunna få ut ersättning för bogserhjälp från arrangörer för dylika uppgifter. Det är ju jättebra- vid ett senare tillfälle med egen bogserare, skulle vi kunna dra i pengar på "Lillfamne". Säkert finns det många uppslag där vi kunde få användning av en egen bogserbåt, turistturer, till rodd och segling m.m.

Byggargruppen

589H1
6
2H1 389H1

GENMÅLE TILL INSÄNDAREN FRÅN SEKTION NYBYGGE.

Detta förslag ledde till omröstning huruvida man skall bygga 1) båt för senare motorisering, eller 2) båt som aldrig skall motoriseras.

Årsmötet markerade klart en inriktning när det med nära 3 / 4 majoritet beslutade att det inte skall byggas båt för senare motorisering.

Huvudsyftet med att dela in oss i sektioner var faktiskt inte att bygga båt vilken som helst, utan att behålla medlemmar genom att tillhandahålla något som intresserar. Metoden var i detta fall att bygga en ny båt.

Ett båtbygge är en väldig uppoffring och det får väl anses självklart att denna uppoffring göres för något man vill ha; en segel/roddbåt att användas för t.ex utbildning, kortare turer, vara på två ställen samtidigt, rekonstruera fynd, segla autentiskt, göra resor i inlandet, etc.

Vår förening har en god drivkraft genom våra medlemmars entusiasm. Vi är emellertid för små för att ha råd att spilla energi på att dra åt olika håll. Det är lättare om alla drar åt samma håll. Min uppgift som ordförande är att hålla ihop den drivkraft som finns bland oss.

Ordförande Jörgen Johansson

AKTIVITETER

De aktiviteter vi anordnar är öppna för alla medlemmar som känner sig hågade att komma. I vissa fall krävs en föransmälan, men ofta är det bara att komma.

Periodens aktiviteter:

5 ÅRS JUBILEUM !

Lördagen den 27 maj kl 18.00, i Tingstad Naust. Detaljer är ännu inte klara, men kommer att anslås i Naustet. I övrigt kan Johannes informera om detaljer, tel [redacted]. Välkomna !

Resor till Forntidsbyn Ekehagen blir det Annandag Pingst 5 juni och lördag den 12 augusti. Intresserade samåker i egna bilar, förslagsvis träffas man vid Naustet kl 09.00 och åker via Ulricehamns järnvägsstation där Lennart plockas upp kl 11.00. Priset blir 15 kr / person om vi är mer än 20 st. Lennart Pettersson lämnar mer uppgifter på tel [redacted].

Jörgen Johansson

SMÅ RUNOR

**Stock-ankare
efterlyses!**

Vi behöver omgående ett rejält stockankare på 50-75 kg. Om du vet någon som behöver bli av med ett så ring mig, Anders Lindahl, [REDACTED]

Från Roskilde

Under ett oväder fylldes Helga Ask av skvättsjö och sjönk vid boj. Hon bärgades och håller som bäst på att renoveras. Väntas bli klar i sommar.

NYA SKEPPSDATERINGAR

Genom att mäta trädens årsringar kan man få fram exakta dateringar, ibland även till vinter- eller sommarhalvår. Vad som behövs är välbevarat trä med de yttersta årsringarna och gärna ytterbarken också. Det finns insamlade data för ek men inte för alla träsorter. I Danmark har man tagit fram dendrokronologiska dateringar för norska vikingaskepp:

Skepp	Övrigt	Gravkammare
Oseberg c:a 820		834 aug/sept
Gokstad 895 - 900	säng 895 - 896	900 - 905
Tune c:a 910		910 - 920

Källa: Bonde, N. 1994 De norske vikingeskibsgroves alder.
Nationalmuseets Arbejdsmark 1994, s 128 - 148, Köpenhamn

Ulf Karlsson

EN 1100-TALSBÅT UNDER BYGGNAD

Förebilden hittades i Vik i Uppland. Den är C-14 daterad till 1170 - 1210. Storleken är 10 x 2 meter och den har både mast och åror. Merparten av originalet har bevarats och är nu rekonstruerat på Sjöhistoriska museet i Stockholm.

Snickaren Peter Stärling började bygga en rekonstruktion i september 1994 i Vigelsjö utanför Norrtälje i Uppland. Kölen är klar och sjösättning planeras sommaren 1996.

Blir storleken och träsorten likadan som originalet? Ska borden klyvas eller sågas? Vilken storlek får seglet och vilket material kommer att användas?

Mina knapphändiga uppgifter kommer från: Viksbåten växer fram, Byggnadsarbetaren nr 6 1995, s.34. Stockholm

Ulf Karlsson

ETT LÖST MYSTERIUM

Detta är historien om hur idogt sökande till slut leder till resultat. Det är också historien om hur lösningen kan komma från det mest oväntade håll, och på enklaste vis.

För ett tag sedan kunde ni läsa i Hlidskalf om ett fotografi föreställande en gammal båt, funnen i en älv vid lågvatten. De avsmalnande spanttopparna fick mig och många andra att tro att det rörde sig om ett vikingatida skepp. Mot detta talade det faktum att båten var såpass välbevarad, med tanke på att det måste ha varit lågvatten flera gånger sedan vikingatiden. Sedan dess har Fornminnesföreningen och jag oberoende av varandra lokaliserat platsen för fyndet.

Det var Johan Ryhag som överlämnade kopian av bilden. Det var Johan Ryhag som skaffade fram originalet så att vi kunde få bättre bäringar på terrängen i fonden. Gissa vem det var som ringde mig häromdagen?

Han berättade att han i sin ägo fått en tidningsartikel ur Göteborgs-Posten den 22 mars 1934. Jag tar mig friheten att citera artikeln i sin helhet:

" Lågvattnet i älven blottar av svenskarna sänkt fartyg.

Helt naturligt döljer Göta älvs botten många minnen från Kungälv's tidigare stormfyllda dagar, och när vattenståndet någon gång är lågt kan man få skåda ett och annat, som då träder i dagen. För ej så länge sedan var det lågvatten, och man varnade då på sydvästra sidan av den forna fästningsholmen något, som bestämt antages vara rester av ett den 13 augusti 1645 här strandat hamburgst fartyg. Kungälv hade då några årtionden förut av Kristian IV flyttats från gamla Kongahälla till fästningsholmen under Bohus fästnings murar. År 1645 sköts staden här i brand av de belägrande svenskarna.

I sin nöd hoppades kungälvborna kunna rädda något av sina tillhörigheter ombord på ett i hamnen liggande hamburgst fartyg, på vilket en hel del inlastades. Detta skedde den 13 augusti. Fartyget gick emellertid på grund och plundrades av svenskarna samt fick ligga kvar sedan det antagligen bränts.

Med tiden sjönk det ned i älven bottengyttja. Vid lågvattnet häromdagen kunde man se spantändar och obetydligt av ena bordsidan sticka upp ur slambotten. Spantändarna voro svartbrända, vilket talar för riktigheten av traditionen att skeppet av svenskarna sattes i brand innan det övergavs. Fartygets bredd kan med stöd av resterna uppskattas till c:a 3 1/2 meter.

Under årens lopp har på denna plats gjorts talrika fynd, vilket gör, att vår sagesman säger sig vara övertygad om att det ej kan vara något annat än det hamburgska fartyget man nu funnit direkta spår av. Den plats, där fyndet gjordes ligger i södra mynningen av den gamla kanal, som på sin tid delade fästningsholmen i två delar och som var fullt segelbar för större fartyg. Det kan ju tänkas, att skeppet passerat kanalen innan det gick sitt öde till mötes. I båtresternas botten ha påträffats en del mynt från drottning Kristinas och den samtidige danske Kristian IV:s tid. Man har också funnit en muskötkula där samt fragment av läderskodon. "

Visst är det svårt att tänka sig att vi numera så välanpassade och inte så lite tuktrade svenskar skulle kunna ha utfört en sådan neslig handling. Bränna en flyktigbåt, och därefter otillbörligen tillgripa stackarnas tillhörigheter! Det var ju inte mer än 350 år sedan!

Sensmoral: om vi letar tillräckligt länge kommer vi att finna den runsten som i detalj förtäljer oss vad som en gång skedde i Äskekärr!

Tack, Johan, för stoffet.

EN DIKT

Stefan Skaldare fick skrivklåda och ristade ett kväde om sommarens finaste segling, resan hem från Hornbore Ting.

Havshästen hyvlade härligt valars väg
frodigt frustande.

Skumhalsad skuta på svanars stig

Vilade randiga vingen ej.

Forsade trofast med gudars byrr
på böljebägaren hem.

Stefan Hansson

Jörgen och Christer diskuterar med Vegardt på Trondheimsfjorden.
Foto: Stefan Hansson

Ett sammanbitet men förväntansfullt gäng inför dagens kyliga seglingar.
Foto: Stefan Hansson

